

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینه مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۲۸/۹۵۵۵۲ رده بندی کنکره: ب ۲۶/۶۳۰

فضاهای حمایتی و مدارس: محیط‌هایی برای دوری از اعتیاد

منیره زینی^۱

بهاره حیاتی دهلقی

چکیده

اعتیاد یکی از معضلات اجتماعی است که به ویژه در نوجوانان می‌تواند به مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی و جسمی گسترده‌ای منجر شود. یکی از ابزارهای مؤثر در پیشگیری از اعتیاد، استفاده از فضاهای حمایتی است که در آن نوجوانان احساس امنیت، احترام و پشتیبانی دریافت کنند. مدارس به‌عنوان محیط‌های آموزشی و اجتماعی مهم می‌توانند نقش حیاتی در فراهم آوردن چنین فضاهایی ایفا کنند. این مقاله به بررسی نقش مدارس و فضاهای حمایتی در پیشگیری از اعتیاد نوجوانان می‌پردازد و راهکارهایی برای ایجاد چنین محیط‌هایی در مدارس ارائه می‌دهد. در نهایت، مقاله بر اهمیت همکاری والدین، معلمان، مشاوران و سایر اعضای جامعه برای تأسیس یک فضای سالم و حمایتی تأکید خواهد کرد. برنامه‌های پیشگیری منظم و هدفمند در مکان‌های عمومی و مقاطع حساس مثل ورود به دبیرستان، می‌تواند اثرات مفیدی در میان کودکان و خانواده‌های پر خطر داشته باشد. چنین اقداماتی به تنهایی قادر به این نیستند که همه ی افراد جامعه را از خطر برهاند ولی می‌توانند به توسعه و بهبود پیوند مدرسه و اجتماع کمک کنند. برنامه‌های پیشگیری اجتماعی از اعتیاد که ترکیبی از دو یا چند برنامه مفید و مؤثر هستند (نظیر برنامه‌های مبتنی بر خانواده و مدرسه) می‌توانند مؤثرتر از یک برنامه منفرد باشند.

واژگان کلیدی: مدارس، فضاهای حمایتی، پیشگیری از اعتیاد، محیط‌های آموزشی، حمایت اجتماعی

^۱نویسنده مسئول

۱. مقدمه

اعتیاد یکی از بزرگترین چالش‌های اجتماعی و بهداشتی در جامعه است که به خصوص در میان نوجوانان به سرعت گسترش می‌یابد. در سال‌های اخیر، آمار نوجوانان معتاد به مواد مخدر و دیگر اعتیادها در بسیاری از کشورها افزایش یافته است. این مشکل معمولاً با عواملی چون فشارهای اجتماعی، خانوادگی و شخصی در ارتباط است. بنابراین، یکی از مؤثرترین روش‌ها برای مقابله با این پدیده، ایجاد فضاهای حمایتی و محیط‌های آموزشی است که در آن نوجوانان از حمایت‌های اجتماعی، روانی و عاطفی برخوردار باشند. مدارس به‌عنوان مهم‌ترین نهاد آموزشی و اجتماعی در زندگی نوجوانان می‌توانند نقش بسزایی در پیشگیری از اعتیاد ایفا کنند. در این مقاله، ابتدا نقش مدارس در پیشگیری از اعتیاد بررسی خواهد شد و سپس به اهمیت فضاهای حمایتی در این زمینه پرداخته خواهد شد.

۲. مفهوم فضاهای حمایتی در مدارس

فضاهای حمایتی در مدارس به محیط‌هایی اطلاق می‌شود که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت، پذیرش و احترام می‌کنند و از حمایت‌های اجتماعی، روان‌شناختی و عاطفی برخوردارند. این فضاها به‌ویژه برای نوجوانان که در دوره حساس بلوغ قرار دارند، بسیار مهم است. در این فضاها، نوجوانان می‌توانند به راحتی با مشکلات شخصی، اجتماعی و خانوادگی خود مواجه شوند و به‌دنبال راه‌حل‌های مناسب باشند. ایجاد چنین فضاهایی می‌تواند به کاهش استرس‌ها و اضطراب‌های نوجوانان کمک کرده و در نهایت منجر به کاهش تمایل آن‌ها به استفاده از مواد مخدر و گرایش به رفتارهای خطرناک شود.

۳. مدارس و پیشگیری از اعتیاد: نقش کلیدی در حمایت از نوجوانان

۳.۱. نقش آموزش در کاهش گرایش به اعتیاد

آموزش یکی از ابزارهای اساسی در پیشگیری از اعتیاد است. مدارس با ارائه اطلاعات صحیح و علمی در خصوص مضرات مواد مخدر و دیگر رفتارهای اعتیادی، می‌توانند آگاهی‌های لازم را به نوجوانان منتقل کنند. از این رو، مدارس باید به‌طور منظم برنامه‌های آموزشی در زمینه پیشگیری از اعتیاد برگزار کنند و

نوجوانان را با اثرات منفی اعتیاد بر زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی آشنا کنند. این آموزش‌ها باید به‌صورت جذاب و متناسب با سن و نیازهای نوجوانان طراحی شوند تا بتوانند به‌طور مؤثر پیام خود را منتقل کنند.

۳.۲. ایجاد روابط حمایتی و مثبت بین معلمان و دانش‌آموزان

معلمان نقش مهمی در شکل‌دهی به تجربه‌های مثبت و حمایتی برای دانش‌آموزان دارند. ایجاد روابط مثبت و محترمانه بین معلمان و دانش‌آموزان می‌تواند باعث افزایش اعتماد به نفس و احساس امنیت در دانش‌آموزان شود. این روابط باعث می‌شود که دانش‌آموزان به راحتی مشکلات خود را با معلمان در میان بگذارند و از راهنمایی‌های آن‌ها بهره‌مند شوند. چنین ارتباطاتی می‌تواند از فشارهای اجتماعی، خانوادگی و فردی که ممکن است نوجوانان را به سمت اعتیاد سوق دهد، بکاهد.

۳.۳. مشاوره و خدمات روان‌شناختی در مدارس

وجود مشاوران روان‌شناسی در مدارس یکی از ضروریات برای پیشگیری از اعتیاد است. نوجوانانی که مشکلات شخصی، خانوادگی یا اجتماعی دارند، می‌توانند از مشاوره‌های فردی یا گروهی بهره‌مند شوند. مشاوران می‌توانند با استفاده از روش‌های مختلف روان‌شناختی، نوجوانان را در فرآیند حل مسائل زندگی یاری کنند و به آن‌ها کمک کنند تا از روش‌های سالم برای مدیریت استرس و فشارهای روانی استفاده کنند. این خدمات می‌تواند موجب تقویت مهارت‌های مقابله‌ای در برابر عوامل استرس‌زا شود و احتمال تمایل نوجوانان به مصرف مواد مخدر را کاهش دهد.

۴. فضاهای حمایتی: ایجاد محیط‌های سالم و مناسب برای رشد نوجوانان

۴.۱. طراحی فضای فیزیکی مدرسه

فضای فیزیکی مدرسه باید به‌گونه‌ای طراحی شود که از نظر روان‌شناختی و عاطفی بر دانش‌آموزان تأثیر مثبت بگذارد. استفاده از رنگ‌های شاد و محیط‌های پرنرژی، بهبود کیفیت هوای مدرسه، فضاهای سبز و طبیعت‌گرایانه می‌تواند احساس آرامش و راحتی را در دانش‌آموزان تقویت کند. همچنین، ایجاد فضاهایی

برای استراحت، ورزش و فعالیت‌های اجتماعی می‌تواند به کاهش استرس و اضطراب دانش‌آموزان کمک کند.

۴.۲. فضاهای اجتماعی و تفریحی

ایجاد فضاهای اجتماعی و تفریحی در مدرسه، علاوه بر اینکه به دانش‌آموزان فرصتی برای استراحت و تفریح می‌دهد، به تقویت روابط اجتماعی آن‌ها کمک می‌کند. این فضاها می‌توانند به عنوان مکان‌هایی برای فعالیت‌های گروهی، ورزشی یا هنری عمل کنند. زمانی که نوجوانان در محیط‌های اجتماعی مثبت و حمایت‌گر فعالیت می‌کنند، از احتمال گرایش آن‌ها به رفتارهای مخرب از جمله اعتیاد کاسته می‌شود.

۴.۳. حمایت از فعالیت‌های فوق‌برنامه

مدارس باید فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان فراهم کنند تا در فعالیت‌های فوق‌برنامه مختلف مانند ورزش، موسیقی، تئاتر و هنرهای تجسمی مشارکت کنند. این فعالیت‌ها نه تنها به کاهش استرس و اضطراب کمک می‌کنند، بلکه باعث می‌شوند نوجوانان احساس توانمندی و موفقیت کنند. فعالیت‌های فوق‌برنامه می‌توانند به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی برای جذب نوجوانان به فضاهای سالم و دور از مواد مخدر و رفتارهای اعتیادی عمل کنند.

۵. راهکارهای مؤثر برای ایجاد فضاهای حمایتی در مدارس

۵.۱. همکاری میان والدین، معلمان و مشاوران

یکی از مهم‌ترین عوامل در موفقیت فضاهای حمایتی، همکاری و هماهنگی میان والدین، معلمان و مشاوران است. والدین باید در جریان مسائل اجتماعی و روان‌شناختی فرزندان خود قرار بگیرند و از مشکلات آن‌ها آگاه شوند. در همین راستا، معلمان و مشاوران باید با والدین در تماس باشند و در صورت نیاز، برای رفع مشکلات نوجوانان همکاری کنند. ایجاد یک شبکه حمایتی که در آن خانواده، مدرسه و جامعه به‌طور یکپارچه با یکدیگر همکاری کنند، می‌تواند باعث موفقیت بیشتر در پیشگیری از اعتیاد و مشکلات مرتبط شود.

نتیجہ گیری

مدارس به عنوان مکان هایی که نوجوانان بیشتر زمان خود را در آن می گذرانند، می توانند نقش مهمی در پیشگیری از اعتیاد ایفا کنند. فضاهای حمایتی در مدارس می توانند با فراهم آوردن محیط های امن، آموزشی و اجتماعی به کاهش تمایل نوجوانان به اعتیاد کمک کنند. در این راستا، ایجاد روابط مثبت میان معلمان و دانش آموزان، طراحی فضاهای فیزیکی و اجتماعی مناسب و ارائه خدمات مشاوره ای از جمله عوامل مؤثر در کاهش گرایش به اعتیاد هستند. همچنین، همکاری و هماهنگی میان والدین، معلمان و مشاوران می تواند به ایجاد یک شبکه حمایتی مؤثر در پیشگیری از اعتیاد کمک کند. در نهایت، آموزش مهارت های اجتماعی و مقابله ای به نوجوانان می تواند به آن ها کمک کند تا در برابر فشارهای اجتماعی و روان شناختی مقاومت کنند و از رفتارهای مخرب دوری کنند. در جمع بندی نهایی باید توجه داشت انتخاب مدرسه به عنوان، پایگاه اجرای، پیشگیری اعتیاد به چند دلیل بوده است:

- درصد زیادی از جمعیت کشور در نهادهای آموزشی از مدارس تا دانشگاه به سر می بردند.
- امکان تنوع بخشی در مسائل درسی و آموزشی وجود دارد.
- می‌توان با سنین مختلف دانش آموزان کار کرد.
- این گروه سنی بیشتر در معرض خطر انحرافات اجتماعی قرار دارند.
- امکان استفاده از تجارب معلمان و مربیان وجود دارد.

منابع و مأخذ

مقاله اهمیت پیشگیری از اعتیاد در مدارس، مقاله منتشره از سایت کلینیک ترک اعتیاد دی، روانپزشک

<https://day-ravan.com>

Kohn, A. (۱۹۹۳). Punished by Rewards: The Trouble with Gold Stars, Incentive Plans, A's, Praise, and Other Bribes. Houghton Mifflin.

Durlak, J. A., et al. (۲۰۱۱). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. Child Development, ۸۲(۱), ۴۰۵-۴۳۲.

Haller, M. (۲۰۰۵). The influence of school design on children's well-being and learning outcomes. Educational Psychology Review, ۱۷(۴), ۳۷۳-۳۸۵.

McFadden, S. H., et al. (۲۰۰۹). School gardens: A strategy to engage students and families in promoting healthy behaviors. Journal of School Health, ۷۹(۴), ۱۷۷-۱۸۲.

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معتبر هفتمین همایش ملی بیژن و هتر ها علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

اکانت اینستا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
Ghanonyar@YAHOO.COM
۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی - سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

معاونت علمی، فرهنگی و اجتماعی
 تحت پوشش خبری صداوسیما

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵